

Coordonatorii colecției:

Ioan HOLBAN
Eugen URICARU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României**CERANU, NINA****Am pus gratii la lună** ; roman / Nina CERANU

Iași : Junimea, 2024

ISBN 978-973-37-2878-8

821.135.1

Redactor: Livia IACOB
Tehnoredactor: Ema LUCA
Coperta: Ionuț BROȘȚIANU

Editura JUNIMEA,
Bulevardul Carol I
Parcul Copou, Iași
700 506
C. P. 85, Oficiul Poștal nr. 1, Iași
e-mail: edjunimea@gmail.com
revistascriptor@gmail.com
Telefon: 0232 705 837

© Nina CERANU
© Editura JUNIMEA, IAȘI – ROMÂNIA

Nina CERANU**Am pus gratii la lună**

roman

Editura JUNIMEA
2024

Sumar

CAPITOLUL 1.....	7
PARTEA ÎNTÂIA.....	7
1. POPASUL DE LA MIEZUL NOPTII	9
2.....	13
CAPITOLUL 2.....	71
PARTEA A DOUA	71
1. LUMINA LIMPEDE A DIMINEȚII	73
2.....	82
3.....	100
4.....	108
5.....	110
6.....	114
7.....	126
PARTEA A TREIA	145
1. TÂRNOSIREA BISERICII.....	147
PARTEA A PATRA	151
1. ÎNMORMÂNTAREA.....	153
PARTEA A CINCEA	191
CAPITOLUL 6	197
PARTEA A ȘASEA.....	197
1. CRĂCIUNUL.....	199
2.....	229

1. Popasul de la miezul nopții

E noapte și în mintea mea!

Lumea zicea că huzuitul ce se auzise noaptea la Teiș ar fi fost al unui avion, care, cică, îl lăsase pe Iane – de-ar fi fost adevărat, dar putea fi doar o scorneală, și n-ar fi fost de mirare, pentru că insului, cu relațiile pe care le avea, îi dădea mâna, chiar dacă trebuia să plătească, era necesar să scurteze drumul și timpul – cu tatăl lui Victor Grecescu, pe care-l ținuse la el la oraș vreo șase luni, bătrânul fiind bolnav de-o uitare severă.

Pentru manevrele acestea, n-a fost ușor – și pentru asta lui îi era jenă – să vină doi brancardieri de la Spitalul Municipal cu mașina Salvării, să-l ducă pe decedat la elicopter, iar, de aici, de unde aterizase pasărea de metal, o căruță urma să-l transporte acasă și să-l pună în tron. În sfârșit, Tatamic era Împărat.

Da, cu certitudine acolo poposise, preț de câteva minute, pasărea de metal, pentru că pe locul acela, la lumina zilei, se vedea un rotocol de iarbă arsă și culcată de urmele roților, dar și de crengile rupte ale teilor.

Așa se întâmplase. De fapt, nici nu se punea în discuție problema că mortul n-ar fi venit atunci și în huzuitul acela. Un martor – bine, ți-ai fi pus problema dacă un nebun nu susținea ce spuneau și unii dintre sătenii lui, ca să fie în ton cu ei. Dus cu sorcova, în nopțile cu lună plină, bântuia pe câmp „ca să capteze undele scurte”, ca apoi să le conserve în borcane spre a se folosi

de ele, ca să prindă „Europa Liberă”, ziarul vorbit al românilor de pretutindeni, și „Vocea Americii”.

Alerga ca o nălucă pe câmpul verde și declama, nu fără talent, niște scorneli de-ale lui:

– Am puterea să schimb lumina semaforului, să aduc ziua înainte de ziuă, să sting și să aprind lumina soarelui și a lunii...

Ba, odată, chiar încercase să ia legătura cu Iuri Gagarin, pentru ca, împreună, să exploreze spațiul cosmic și, fiindcă nu reușise, se gândea să-l contacteze cumva, încă nu știa cum, pe căpitanul Nemo, să-l primească pe submarinul său „Nautilus”, ca să trăiască experiența omului în captivitate de maximă siguranță. El spunea că n-avea frică dacă s-ar fi defectat gogoșa subacvatică, ar fi rămas fără curent sau s-ar fi blocat hubloul.

Când se rotea elicopterul deasupra Teișului – spunea acest extraterestru –, elicele scoteau flăcări, ce se adăugau vâlvă-tăilor de la focul de avertizare – ca și când aparatul s-ar fi aprins și din el ieșea acea flacăra până la cer, ce eclipsase până și lumina lunii, care până atunci era stăpână peste împărăția nopții. Dar, cu experiențele atomice, nici luna nu mai era la fel! Avea frică să-și arate fața și mereu își punea câte un văl pe chip sau se arăta printr-un fel de gratii.

Victor Grecescu, pe picioarele lui – nu l-a recunoscut, cu toate că erau săteni și copilăriseră împreună –, acum cu alt chip, cum se spune în tainele sfinte, numai că înțepenit, mergea ca teleghidat prin iarba plină de rouă. Plecatului pentru totdeauna nu-i era nici frig, nici cald, așa cum le e morților. Arăta ca un sfânt ce ar fi plutit pe ape, așa i se părea nebunului, că încă *neînhumatul* e ca o pasăre de noapte, ori poate Iisus Hristos – nici pe Mântuitor nu-l știa, nu i se arătase în vis; Îl văzuse doar într-o carte de religie a unui văr, că el nu trecuse mai deloc pe la școală, nici măcar s-o viziteze – cu o aureolă de stele. (Înainte de

a-l porni la drum, întrebase, bineînțeles că discret, oameni care știau să păstreze o taină, cine se pricepe la morți și venise o femeie între două vârste, moldoveancă, adusă de „trenul foamei”, care se ocupase de pregătirea decedatului, de la spălat la tăiatul unghiilor, pieptănat, bărbierit, îmbrăcat și încălțat cu haine și pantofi noi, așa că dispărutul dintre cei vii arăta ca un flăcău, „gata de dus la horă”. Aproape nu se răcise bine, când l-au coborât din acel avion).

– Oare s-o fi spălat pe picioare, să nu se ducă la Domnul cu tălpile murdare? s-a întrebat delirantul. „Iacă coborî Mântuitorul pe pământ, să ne vindece de toate rălele adunate în mintea și în trupu’ nostru păcătos!”

Deci nu era nicio îndoială că fusese adus mortul, cu ce fusese adus, pentru că fiul lui Iane venise dimineața la cooperativă. Mulți îl asemuiseră cu cineva cunoscut, plecat de timpuriu de-acasă, ca să se căpătuiască în Vest – și era adevărat că devenise cineva în Orașul acela mare, pentru că-l văzuse un sătean, administrator la o grădiniță, care fusese trimis, de directoarea lui, să cumpere Eugenia pentru copii, cum Iane trona în spatele unui birou imens, la Fabrica de pâine „Spicul”, pe un fotoliu confortabil, de director.

Plonjase în sat ca într-un loc lipsit de trecut, de viitor și de ce va mai fi dincolo de viitor. Fără istorie, parcă.

Nepregătit, obosit de Oraș, și nu va ști cum își va ameliora istoveala, să înceapă lucrul, reconstrucția stării lui morale, începută încă de când cumpărase primul litru de petrol.

Sta rezemat de teighea, cu o sticlă de petrol într-o mână și în alta cu mărunțiș din cel ce se aruncă, în răscruci, la morți. Era și hazliu și de neînțeles cum un ins, cu venit mare și cu poziție socială, nu-și permitea să trimită pe careva să-i facă acest

serviciu, ca să nu se expună ca ultimul muritor. Și, mai ales, o lampă de petrol în secolul XX?

Însă ce nu știau sătenii e că, venit dintr-un tunel al timpului, voia să reinventeze acel sat gata să dispară, în care oamenii, în dorința de confort, aidoma celui de la Oraș, distrug toată frumusețea arhaică. Avea credința că exemplul lui putea fi urmat și de alți destupați la minte și mai credea cu tărie că putea fi acela care să schimbe o generație, prin ceea ce dorea să facă.

Văzuse, pe unde umblase – și cutreierase, slavă Domnului, destule locuri din lume! – cum alte nații conservă vechiul și tradiționalul. O lampă cu gaz – la ei pe uliță erau stâlpi de înaltă tensiune, dar taică-său nu se racordase la curentul electric – se nimerise tocmai cum e mai bine. Bătrânul asculta la un radio cu baterii... Și Iane alesese calea asta, cum spuneam, nu din același motiv.

2.

*Și plecai și eu ca apa,
Să trag timpul după mine...*

Proaspăt sosit aici, nici n-ar fi avut timp să-i contacteze pe cei de la Electrica, să vină și să-i tragă curentul. Și parcă nici nu-și dorea! Dacă ar fi făcut-o era că nu se putea altfel; nu trăia prin anii '50, trebuia făcută instalația electrică în toată casa.

Poate s-a gândit, când venise cu mărunțiș, să-i facă să creadă pe săteni că e sărac, mai ales pe aceia ce ar fi buit în curte să-i ceară bani. Paranoia!

Știa lumea ce fel de oameni sunt ai lui Grecescu și din ce pricină Victor Grecescu nu trăsese curent electric, nici măcar la rugămintțile fie-i iertate soții, despre care se zicea că părăsise lumea asta cumva mirată.

Trecuseră ceva ani de la aprinderea primului bec electric și doi oameni nu aveau curent electric, ca să intre și ei în rândul lumii; unul, că era nebun de legat, recunoscut, cu patalama, și își petrecea timpul mai mult prin spitale, și taică-său, acesta în semn de protest că nu-i plăcea noua conducere administrativă de la raion, care repartizase bani puțini la bugetul comunei lor. Așa de pornit era împotriva conducerii de la vremea aceea, că ar fi fost dispus să-și predea și carnetul de partid, așa că ei, în fapt de seară, aprindeau lampa sau felinarul. Făcuse totuși un act de bravadă, pentru care ar fi putut fi condamnat mulți ani pentru uzurparea statului de drept, prin articolul subversiv, ce apăruse

la gazeta de perete din fața primăriei. Ingenios, pusese, la dictare, sub anonim, o fată din clasa a șaptea din sat, bineînțeles, cu acordul tatălui acesteia, și inseraseră, cu litere de mână, un anunț ce – din interogatoriu sau discuții „amicale”, a dovedit cine era inițiatorul respectivei „compuneri”: Victor Grecescu de acum, nu era străin nici tatăl fetei, care, în crezul lui nezdruncinat, își expusese copila. Cert este că, prin încercarea lor, se anticipa un eveniment, ce, mai încolo, avea să schimbe fața țării. Că orice acțiune de amploare și cu mare impact social și politic trebuie pornită din vreme, să aibă timp să se coacă și să se răspândească:

Cam așa suna:

Compunere liberă

Primăvara bate la ușă, pe degete cu inele de flori proaspete. De anul trecut, cum am luat premiul întâi pe școală, recompensa a fost un loc în tabără la Marea Neagră, dar, e drept, nu când e plaja plină de turiști, ci acum, înainte de 1 aprilie, însoțit de niște sfaturi. Poate fi mare bucurie, pentru o elevă dintr-un sat din țara noastră, dacă ținem cont că aruncarea în valurile oricărei ape, chiar și când și peștilor le e frig, e o provocare, mai ales pentru o fire sentimentală, cum cred că sunt, căreia îi plac apusurile și răsăriturile superbe, însă alerta era binevenită.

Prima poruncă-sfat suna cam așa – a citit și tata – să nu mă expun – cred că valabilă pentru toți cei care poposeau pe plajă – prea mult la soare, ultravioletele fiind benefice doar între orele 5.30 și 7.30 p.m., ci să încep treptat, în fiecare zi câte puțin, și să încerc totodată să mă aclimatizez cu locul, cu lumina, cu căldura, cu hachițele mării.

Apoi mi se spunea, de-a dreptul, să nu mă avânt prea mult în larg, că, în caz de pericol de înec, vor fi puțini, sau chiar deloc, din aceia care vor sări să mă salveze. Unii, pe bune, nu vor auzi strigătele mele de ajutor, alții vor avea urechile înfundate.

Venea apoi „sfatul”, de care n-am niciun motiv să nu țin seama, să nu ezit în a merge la premiul meu în favoarea muntelui, iar, dacă o voi face, înseamnă că nu iubesc în suficientă măsură marea. Dacă citiți ce am scris aici, vă rog să transmiteți mai departe să citească și alții.

Pentru unii, ceea ce făcuse fata acolo a trecut drept o compunere de copil deștept și premiant, însă era unul, care a citit printre rânduri și și-a dat seama că vorbele acelea conțineau un mesaj – și acela a fost un ins în trecere, fără nicio legătură cu satul, așa că nu-l puteai trage la răspundere, pentru că, sub protecția anonimului, a dezvăluit totul organelor abilitate să asigure securitatea statului.

S-a mușamalizat, totuși, acțiunea-încercare, poate și din pricină că, în mod tacit, mulți se regăseau printre aceia doi. Doar pe fostul președinte l-au sancționat verbal, fapt ce l-a ajutat pe Iane Grecescu să nu fie dat afară din facultate, pentru că deja se dusesse vestea.

Eleva de nota zece a ajuns totuși la mare, și în sezonul estival, nu la 1 aprilie, dovadă că, din acest punct de vedere, nu fusese păcălită.

*

Nu s-ar fi crezut, dar era zgârcit ca toți din neamul lui, de și-ar fi mâncat și de sub unghie – când își număra creșterii. Și în bătaura fie iertatului Tatamic-Grecescu – era una dintre poreclele cu care îl pomenea lumea și se pare că i se potrivea foarte bine – exista coșciugul din lemn simplu, ca martor pentru această învinuire: că era din spiță de zgârâie-brânză. Bine, Iane ar fi putut să-i cumpere ceva mai de soi, dar cumva respectase dorința bătrânului de a fi pus în lada ținută-n pod. (Comandase și crucea din vreme „să nu fie luat fără veste de Neînțoarsa” și-o ținea după ușă în odaia bună. Noroc totuși că scândurile tronului – pentru atitudinea lui de fost președinte care se urca pe un podium ca pe un tron și de-acolo dădea din mână – erau date la rindea și pictate de Ovidiu Armeanu, într-una dintre zilele lui senine. Și bine că i se cumpăraseră măcar „respecte” scumpe, ce mai salvau cumva „echipamentul” cu care avea să fie „anvelopat” moș Tăgârță).

*

Deci Iane Grecescu plecase doar cu un pumn de creșterii la el! Era îmbrăcat impecabil: cu o cămașă albă de poplin, cu pantaloni călcați la dungă, cu pantofi de Guban... Atunci cum mama naibii venise „să cumpere gaz, cu mărunțiș în pozânar”? Se scotocise îndelung și-i număraseră pe teighea, în fața oamenilor din cooperativă/ „coperativă”, să vadă câți are, că din ei lua doar câți trebuiau pentru sticla de petrol. O făcuse ca să-i țină departe, își închipuia el, pe cei care ar fi venit să-i ceară bani? Nu mai știa, dacă l-ai fi întrebat, care era adevăratul motiv pentru gestul făcut

acolo. Oricum, pueril puteai să-l numești, dacă el crezuse că pe cineva, oricâtă școală ar avea – constatase că mai degrabă aceștia erau mai abili și cu mintea neocupată de alte supoziții –, l-ar apuca mila că bietul de el e muritor de foame! Dacă era așa, n-ar fi venit să-și înmormânteze părintele cu elicopterul – numai că mijlocul acela de locomoție fusese plătit de tov. Iordache, din banii contribuabililor –, să tocmească lăutari – muzicanții avea să-i remunereze el, la spartul târgului –, că, nu-i așa?!, Victor Grecescu, de care pomeneam mai înainte, nu putea trece vama spre „dincolo” fără banda lui Țimboi! O bandă vestită, cu alămuri, cu Netu la toba mică și cu Sandu la cea mare, la trompetă cu Doru, neam cu ai lui Iane, care nu prestau pe o sumă de nimic. Când erau tocniți cu anul, se înțelegeau cu sătenii și pe bucate. Și ce nu mai era de crezut e că personajul nostru principal nu se poate să nu fi întrebat cam cât costă o sticlă de un litru de petrol, pe care Ion, vânzătorul, o umpluse cu greu, chinându-se să toarne în pâlnie, că-i tremura mâna de la alcoolul băut, îndoit cu apă, adus de bișnițarii care făceau micul trafic la sârbi, ori de la Solventul, cumpărat în cantități mai mari, ca să-l negustorească și în magazin. Își și împregeta să vândă la o kilă și prefera să dea cu bidonul de cinci, chiar dacă un pic era restricționată comercializarea excesivă, că nu avea destul petrol, dacă mai avea vreun sătean nevoie. Adevărul era că dădea mai mult unora, ca și cum aceștia ar fi băut gaz ca să lumineze, pentru aprins în nopțile fără lună. Se zice că nevastă-sa, cum nu aveau copii, se speriască că o să rămână singură, dacă, din pricina bețiilor repetate, el s-ar fi dus dincolo –, și ea nu prea avea cui să se încredințeze. Ba, s-ar fi găsit destui, dar, după părerea ei, nu erau de încredere, care să-i dea un pahar cu apă, sau s-o spele la fund, dacă ar fi picat la pat – încerca să-l lămurească să se ducă la un doctor, să-i dea ceva boabe, ca să-i piară excesiva poftă de băut.